

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
RHEUMATISMO:

QUAM
ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex auctoritate reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI WISHART, S. T. D.

Academiae EDINBURGENAE Praefecti;

NEC NON,

*Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu, ac nobilissimae
FACULTATIS MEDICAE Decreto;*

Ut summos in MEDICINA honores ac privilegia ritè
consequatur,

Eruditorum disquisitioni submittit

DAVID CLERK, Scoto-Britannus,

Ad xviii Calendas Septembris, H. L. Q. S.

EDINBURGI,

M. DCC. XLVI.

V I R O L E C T I S S I M O

J O A N N I C L E R K, M. D.

N U P E R

C. R. M. E. P.

Non tam ob insignia ipsius in multis aliis merita,

Quàm quòd sibi fuit Patrum optimus,

Praeceptorum summus,

Opusculum hoc, studiorum suorum primitias,

Intemerandae pietatis, ac gratitudinis non simulatae,

Monumentum ponit

D A V I D C L E R K.

Differtatio Medica,

De Rheumatismo.

A PRIMIS aëvis fuisse morbos, ex ipsa corporis humani constat fabrica; quae à natura ita comparata est, ut seipsam suis etiam viribus citò destruat necesse sit, nisi per alimenta reficiatur perpetuò atque renovetur. Ad hoc accedit, quòd varios casus, qui prorsus vitari nequeunt, ex injuriis aëris, ex cibi potûsque natura, ac multis id genus aliis, oportet semper fuisse causas morborum. At dum moderata simplexque vitae ratio obtinuit, admodum rariores fuisse apparet quàm postea, quum hominum moribus desidia atque luxus intulerunt se, quae corrumpentia et animum et corpus, aegritudines multò quàm antea reddebant frequentiores. Sed etsi haec omnia per multa jam secula extiterint morborum causae generales, eorum tamen sunt quidam, noti satis temporibus antiquis, quos nostris ne vel semel audimus incidere, pluresque alii, nunc nimis etiam frequentes, quorum neque mentionem faciunt veteres, neque videntur unquam cognovisse.

A

novisse.

novisse. Utrum hoc referendum sit ad certarum rerum fortuitos concursus, ex regionum differentia, vicissitudine temporum annorumque habitu, occupationum vivendique variis generibus quae temporibus diversis invaluerunt, atque ejusmodi aliis; an ii morbi, qui nobis quidem novi sunt, in aliis, ubi ἐνδήμιοι fuerunt, terris, diu antea viguerint, ac postea transducti aliquomodo, ubique se disseminarint, vel quicquid aliud sit ejus causa; certum est, quòd *variolae, morbilli, lues venerea* atque *rachitis*, satis quod proposui confirmant. Ut verò sunt quidam, qui praeter rationem existimant omnes jam cognitos morbos in libris veterum descriptos esse, ita alii sunt, qui nimis leviter in gravia illa atque veneranda monumenta disquirentes, praetermittunt affectus, si fortè in iis vel strictius sint expositi, vel sub nominibus diversis. Hujus rei documentum esse videtur *scorbutus*; at praecipuè ille morbus, qui nunc vocatur *rheumatismus*, et qui apparet varias apud antiquos, variis temporibus, ac secundum diversas mali species, habuisse appellationes. Si enim summi HIPPOCRATIS aliorumque examinemus scripta, multa loca huc spectantia inveniemus, quae morbum hunc planè demonstrant illis innotuisse.

Ac primò quidem vocabulis πυρετὸς κοπώδης, ἀρθρίτις, διάθεσις ρευματική, &c. eum fuisse designatum, hae inter alias ostendunt sententiae. “ Quibus spes est aliquid ad articulos abscessurum, eos liberat ab abscessu urina multa, crassa et alba redita, qualis in febribus κοπώδεσι quarto die quibusdam esse incipit. Quòd si etiam ex naribus sanguis fluxerit, brevi admodum solutio fit. *Hippocrat. aphorism. S. 4. n. 74.* Hicce κοπώδεσι febribus hoc inest, quòd abscessus faciant citò, non expectato, uti caeterae febres faciunt, longiore tempore. *Galen. comm. in eund. aphor.* Ἀρθρίτις morbus quum detinet, corripunt calor ac dolor corporis articulos: invadit verò etiam acutus, et aliae atque aliae juncturae dolores vehementiores ac leviores infiguntur.—Hic verò morbus ex bile oritur ac pituita, quum agitata commissuris infederint. Ac brevis quidem fit et acutus, non verò mortiferus. “ Solet

“ Solet autem junioribus magis quàm senioribus contingere.
 “ *Hippocr. (vel Polybi) lib. de affectionibus, cap. 8.* Qui-
 “ busdam in omnis corporis ambitum vagatur [*ἀρθρίτις.*]—
 “ Transitus quoque in dorsi thoracisque musculos fit. Incre-
 “ dibile est quàm latè malum serpat. *Aret. de caus. ac sign.*
 “ *morb. diut. lib. 2. cap. 12.* Potest igitur immoderatus fi-
 “ eri menstruorum fluxus, si totum corpus propter aliquam
 “ cachexiam sit gravatum sanguine, (etsi nondum is naturalem
 “ *συμμετρίαν* excedat) ipsumque propterea ad uteri venas pro-
 “ trudat, ut accidit *ἐν ταῖς ρευματικαῖς διαθέσεσιν*, ubi aliàs in
 “ aliam partem fluxus fit. *Galen. in aphor. comm. 5. S. 57.*
 “ Quapropter partes infirmiores omnium primae *περιττωματι-*
 “ *κοῖς* morbis corripuntur. Hujusmodi quapiam ratione *τὰς*
 “ *καλούμενας ρευματικὰς διαθέσεις* scito provenire, toto videlicet
 “ corpore imbecillo, quæ una est mali habitûs species, prin-
 “ cipibus verò istius locis gravari solitis, (licet in iis paucus
 “ sit sanguis) eumque ad carnosas cutis partes protrudentibus,
 “ &c.” quae sequuntur ad finem capitis, ubi medendi quoque
 tradit rationem. *Id. de venae sect. lib. therapeut. c. 8.* Au-
 ctor librorum *de morbis*, adscriptorum HIPPOCRATI, de *lumba-*
gine quoque videtur meminisse, sub nominibus *νωτιάς* ac *πλευ-*
ρίτις ἐν νώτῳ, uti cernere licet in *lib. 2. de morb. S. 54.* atque
lib. 3. S. 21. Ac de coxarum dolore *rheumatico* plurima oc-
 currunt, et apud hunc auctorem et alios. Ex multis verò haec,
 quae protuli, exempla sufficiant: alia (a) adducere licuit, si
 necessarium. Fateor quidem antiquos hunc effectum minùs ac-
 curatè quàm solent definivisse; sed quidni in aliis fecerint, quàm
 quae ad nos devenerunt scriptis? Utcunque est, GULIELMUS
 BALLONIUS, auctor Gallus, seculo exeunte decimo sexto, fu-
 isse primus videtur, qui de eo scripsit ex industria, atque nun-
 cupationem ei *rheumatismum* imposuit; quum temporibus il-
 lis,

(a) Hippocr. aphor. f. 4. n. 36 et 44. de loc. in hom. f. 14, 16 et 19. de in-
 tern. affect. f. 54. de vict. rat. in morb. acut. f. 49 et 64. praediçt. lib. 2. f. 47.
 Coac. praenot. f. 75, 317, &c. Galen. de medendi ratione ad Glaucon. l. 2. c. 2.
 ac lib. 10. de composition. medicam. secundum locos. cap. 2. Denique Aëtii Te-
 trabibl. 3. serm. 4. ubi plura habentur.

lis, pro specie *catarrhi*, aut *arthritidis*, vulgo habitum, quod ad naturam ejus, ferè ignorabant.

Hujus morbi duo sunt genera, quorum alterum potest acutum dici, alterum longum. Licet homines quovis anni tempore utrique sint opportuni, saepius tamen solent incidere sub insignibus aëris ac tempestatum mutationibus, vere nempe, præcipuè verò autumno. Lacescunt autem imprimis aetate atque robore vigentes, feminasque (b) saepius quàm viros, si nimirum vehemente exercitatione aut alio modo calefactum corpus, vel exposuerint vento frigido, vel in aquam (c) subito demerferint, vel utcunque etiam frigus tum admiserint: proniores tamen adhuc in hunc morbum sunt, quibus praeterea humorum aderit plenitudo, sive ex victu lautiore, sive solitis laboribus et exercitiis intermissis, sive neglectâ consuetâ sanguinis missione, sive haemorrhoidum denique et in feminis fluxûs menstrui suppressione: quinetiam multi sunt, ait HOFFMANNUS (d), qui post largiorem sanguinis per venam sectam missionem, dejectiones alvi nimias ab acrioribus purgantibus vel sponte inductas à natura, copiosiores menstruum muliebrium effusionem, atque ex abortu factam haemorrhagiam, sese diutiùs aëri frigido aut humido committentes, in violentas inciderunt *rheumaticas* affectiones. Causae jam memoratae, sub quibus et προηγούμεναι vulgò dictae, et προκαταρκτικές continentur, si graves sint, acutum generant *rheumatismum*, cum alterum ejus genus vel ex iisdem levioribus ortum ducit, vel prioris malè curati reliquiae est.

Rheumatismus acutus, seu qui cum febre invadit, atque *rheumatismus κατ' ἐξοχήν* saepe dicitur, sequentibus plerumque stipatur *symptomatis*. Sentitur primò lassitudo ac gravitas artuum, cum horrore atque extremarum partium frigore: subsequitur internus, praesertim circa praecordia, aestus cum anxietate, pulsus plenior et concitator, cibi fastidium, nausea quan-

(b) Hoffmann. medic. rat. syst. tom. 4. p. 2. f. 2. c. 9. § 6.

(c) Vid. River. observ. cent. 3. obs. 41.

(d) L. c. C. 8. § 10.

quandoque ac vomitus, inquietudo, sitis, atque spirandi nonnunquam difficultas. Die uno aut altero plus minus interjecto, dolor acer, praegressum torporem excipiens, nunc hunc, nunc illum artum excruciat, qui noctu ingravescit, atque juncturis praecipuè, et humeris, carpis ac genibus prae caeteris infestus est; saepe tamen nullam ferè intactam relinquens, totum penitus corpus immobile reddit. Hosce dolores, quamcunque partem occupent, tumor, ac plerumque rubor, qui etiam illis aliò migrantibus residui sunt, comitantur. Aliquando paulatim discedit febris, remanente dolore, at quandoque huic depulso superest, cum pulsu debili ac depresso; vix unquam autem intra hebdomadas duas evanescit, in totas sex etiam saepe perdurans. Usitatus est huic affectui sudor parvus, glutinosus, parum levans; qui verò ubi sponte largus effluxerit, solvisse morbum observatur (e): notabile quoque, quòd vel in sudatione per artem excitata sicci maneant articuli dolentes, neque prius sudare incipiant, quàm abeunte dolore liberi prorsus evadant. Urina plerumque est quantitate modicâ, rubro colore, albidumque demittens sedimentum; et quanquam ex tali nihil aliquando desidit, haud diu tamen ita permanet, brevique iterum redditur cum subsidentia; tempore autem pleni sudoris, copiosior aliquantum, dilutior, et instar feri lactis quodammodo, ferri solet (f): memoratuque valde dignum videtur BAYNARDI experimentum (g), qui decumbente robusto homine ex *rheumatismo*, urinae ejus, in summo febris incremento redditae, sesquicongium *chemicè* dedit examinandum, et observavit in ea non supra tricesimam partem salium repertam fuisse, qui

B

ex

(e) Hoffmann. l. ult. c. § 18.

(f) Apud Morton. (in oper. med. tom. 2. exerc. 1. cap. 9. hist. 22. et exerc. 2. c. 9. h. 10, 11, 13 et 14.) exempla adsunt *rheumatismorum*, cum urina rubra, lateritium deponente sedimentum: hoc verò in hisce potuit accidere aegrotis, ex febribus intermittentibus, quas antea forsitan habuissent; quum talis urina ex quacunque febre laborantibus usitata sit, si aegri cum intermittentibus unquam antè fuerint conflictati. — Hippocrat. lib. 2. praedict. prope finem. “ Quibus circa articulos dolores fiunt, ac tumores, desinuntque non podagrico modo, in his magna comperies viscera, et in urina subsidentiam albam.”

(g) Philos. Trans. abridg. by Lowth. Vol. 3. p. 265.

ex eadem quantitate sanorum urinae consueverunt extrahi. Urget quoque alvi utplurimum suppressio, interdum profusio: haec autem, ubi accedit, semper ferè *symptoma* morbi est, ac non nisi rarissimè (*b*) hunc tollit. Evenit verò aliquando, ut aliquâ parte sponte factò sanguinis profluvio (*i*), vel etiam oborto salivae fluxu (*k*), ex toto finiatur morbus. Nec sine magno sunt aegris levamine, quae in cute fiunt variae eruptiones (*l*), et quae praedictum sputum nonnunquam comitantur. Sanguis denique ex vena missus in hoc affectu, perinde ac in pleuritide caeterisque inflammationi conjunctis, ubi conquieverit aliquamdiu, crustâ albidâ, firmâ atque tenaci plerumque obducitur, quae (*m*) crassior quidem quàm in iis morbis, sed minùs dura esse consuevit.

Hujus acuti *rheumatismi* interdum, etsi rariùs, est species *lumbago rheumatica*; in qua dolor infestat vehemens ad lumbos, cum febre assidua. Auctor librorum *de morbis* (*n*) ac BALLONIUS (*o*), qui soli sunt quos hunc affectum novi descripsisse, accedere dicunt tussim, lassitudinem, atque spirandi difficultatem; dolores porro ad inguina descendere, ac vel sputum vel urinam edi subcruentam. Si verò moriendum sit, id quinto potissimùm vel septimo die evenire; quem si effugerit aeger, malum postea lene evadere, atque minùs mortiferum.

At longi generis hujus morbi plures sunt species. Vel enim acuti *rheumatismi* reliquiae esse potest, ut suprà positum est, ubi, febre sive minori cum successu sive imperitiùs curatâ, continuati dolores per menses atque etiam annos aegrotum vexent. “ Quamvis in hoc casu, *inquit* SYDENHAM (*p*), non eodem
“ semper vigore, sed paroxysmis quibusdam periodicè repeti-
tis,

(*b*) Hujus exemplum occurrit in Med. Sil. satyr. spec. 4. obs. 3.

(*i*) Vid. Hoffmann. l. ult. c. ac Ballon. de rheumatism. in opusc. med. p. 282.

(*k*) Duo talia observata legere licet apud Med. Sil. sat. sp. 1. obs. 9.

(*l*) Hoffmann. l. ult. c. ac Morton. oper. med. tom. 2. exercit. 2. cap. 9. hist. 13.

(*m*) Dissertat. inaugural. de inflammationis theoria, per Payan-Dumoulin, 1743, p. 34.

(*n*) Ad loc. cit. p. 3.

(*o*) De pleuritide dorsali in lib. cit.

(*p*) Oper. cap. de *rheumatismo*.

“tis, ad instar arthritidis, subinde laceffit: imo verò potest
 “fieri, ut ubi diu multùmque vexaverint dicti dolores, tan-
 “dem sponte desistant; atque interim aeger omni membrorum
 “motu ad mortem usque privetur, digitorum articulis quasi
 “inversis, et protuberantiis, ut in arthritide, nodosis in in-
 “terna magis quàm externa digitorum parte se proidentibus:
 “stomacho nihilominus valeat, et caetera sanus vitam toleret.”

Vel dolor est in uno pluribusve locis corporis, saepius ad articulos quàm musculorum media, conjuncti interdum cum tumore tantummodo partis, quandoque rubore etiam, aliàs verò sine utroque, et qui easdem cum febre *rheumatica* habent causas, sed minore tantùm gradu. Hujusmodi est plerumque *lumbago*; nimirum ingens dolor ad os sacrum vel lumbos hominem excrucians, infixus aliquando circa renes, atque per ipsos ureteres ad vesicam usque descendens. Hujusmodi quoque ut plurimum est ischiadicus dolor, qui ad os coccygis atque sacrum, vel ad femur ipsumque crus nonnunquam porrigitur, rarissimè (*q*) verò febriculâ caeterisque acuti *rheumatismi symptomatis*, et his levioribus tantùm, comitatur: quandoque tamen suppuratur (*r*) locus dolens, quod in mali hujus nulla (*s*) alia ferè specie contingit. Neque aliò referendi sunt aurium ac dentium dolores, quoties simili accedunt ratione, vel ex dolorum *rheumaticorum* aliis inhaerentium partibus in hasce transitu fiunt, cum quibus tumor capitis, praesertim ejus lateris, simul plerumque adest, atque in *odontalgia* salivae fluxus copiosus; in utrisque autem pulsus celeritas comitesque ejus interdum observantur. Notandum est verò, quòd quibus hoc genus morbi inveteravit, ubi descenderit argentum vivum in Torricelliano

(*q*) Occurrit apud Hoffmann. l. c. cas. 3.

(*r*) Hippocr. epidem. lib. 5. s. 3. ac Valles. comm. in eund. loc. Paul. Aeginet. lib. 3. cap. 77. River. observ. 53. cent. 2. ac prax. med. lib. 16. cap. 2. ad finem. Hildan. observ. 71. cent. 1. si modò haec omnia ad *rheumaticam* pertinent ischiadem.

(*s*) Carolus Piso (de diluvie serosa, sect. 5. cap. 1. obs. 132. et cap. 2. paulo ante obs. 135.) etsi valde rarò accidere fatetur, semel aut bis tamen in acuto *rheumatismo* se vidisse affirmat, in hominibus plethoricis admodum et crapulae ac vini deditis.

ricelliano tubulo, ad aëris nempe ex graviore in levio-rem mutationem, incrementum sentiunt dolorum, vel si his tunc vacarint, saltem molestia (t) quâdam iis locis afficiuntur, quibus antea inesse soliti fuerant, quae tamen, eodem statu aëris per dies aliquot continuato, evanescent, vel quales fuerint dolores aliis tempestatibus evadunt.

Rheumaticorum autem corporum dissectiones, quae paucae quidem ab auctoribus, eaeque parum etiam accuratè plerumque traduntur, nihilominus non videntur omittendae. CLOPTON HAVERS (u) occurrisse sibi narrat, in DRELINCURTII scriptis quibusdam praelectionibus, historiam *rheumatici* cadaveris ab ipso incisi et examinati, in quo materiam invenerat, *gelatinae* instar concretam, et crassitudinis duorum aut trium nummorum *ducatorum*, musculis superjacentem. Multi auctores (v), in corporibus afflictis antea, tum ad coxam, tum alia loca, doloribus qui videntur *rheumatici* fuisse, post mortem humores *serosos* circa musculos eorumque *tendines* observarunt collectos. Quidam (w) denique scripserunt, se, in cadaveribus ischiadicorum, coxendicum reperisse suppurationes, easque non puris tantummodo inter musculos collectiones, sed RIVERIUS (x) casum etiam adfert, in quo, *coxâ usque ad os resectâ, parvae quaedam inventae sunt glandulae suppuratae, quae pus concretum, ita ut effluere non potuerit, continebant.* An verò omnes hi casus ad *rheumatismum* referri debent, quum difficillimum sit, partim ob narrationum defectus, nolo definire.

Sed etsi morbus, de quo agimus, supradictis insigniatur notis, tamen ex his quum plures sint non perpetuae, atque exteriorum

(t) Etmuller. oper. tom. 2. part. 1. p. 680. edit. Francof. 1708. Ballon. de Arthrit. in Opusc. med. p. 15.

(u) Osteolog. nov. cap. de rheumatismo.

(v) Ballon. ephemerid. et epidem. lib. 1. p. 46. et conf. 14. lib. 1. apud Bonet. sepulchr. anatom. Coiter. observat. anatom. apud eund. auctorem; ac Schneider. lib. de catarrhis special. p. 908. ab eodem quoque laudatus.

(w) Hildan. observat. 71. cent. 1. et confer caetera loca adlata in nota (x).

(x) Observat. 53. cent. 1.

teriorum corporis dolores, quod praecipuum quidem est signum, in multis aliis etiam adsint affectibus, exortum est ut, medicis praesertim minus peritis, cum his confundantur nonnunquam, et errores exinde in medendo haud leves insequantur. In *scorbuto* enim, *arthritide* ac *lue venerea*, affligunt ejusmodi dolores, et qui noctu quoque, ut in *rheumatismo*, intenduntur; nihilo fecius autem, si ad causas attendatur, satis facile dignoscuntur. Praeterea usitatus ille in *scorbuto* pulsus parvus, inaequalis, et urina varia cum livore quodam majoribusque notis putrefactionis quàm quae calori respondent potiusque desiderio, praeter alia signa parum constantia, hunc morbum luculenter distinguunt (y). Ita et in *lue venerea* multa sunt bene cognita, quorum semper nonnulla cum hisce doloribus unà se offerunt, ex quibus satis certò potest dijudicari. Haud inficior equidem, *arthritidis* esse speciem quandam, dictam *vagam*, cujus à *rheumatismo* simili *diagnostica* non adeò liquidò, quàm quòd optandum esset, constant; nihilominus tamen parvi interest, quum eadem utrumque ratione sanari possunt. Denique de *lumbagine* memorandum est, quòd ea saepius simillima apparet impetui *nephritidis*, sub eaque specie promptissimè medicos decipit incautos: si vero an nausea vomitusve adsint necne advertatur, quae *nephritidi* non *lumbagini* solent accedere, bonum habetur indicium quo discernantur (z).

Si *rheumatismo* tempestivè occurratur, nullum ejus genus, ne vel acutum, unquam fere mortiferum est, etiamsi summam semper molestiam, cruciatusque saepe diuturnos aegroto creet. Eorum quaedam faciliora sunt sanatu, alia difficiliora, pertinacissimum verò omnium saepe est ischias, ex qua qui diu laborarunt, iis nonnunquam femur luxatur (a), et quae consequentia sunt, membri ejus macie atque claudicatione infestantur.

C

Quod

(y) Vide Eusaglenum de scorbuto, ad capita 9, 14, 15 & 28.

(z) Sydenham. oper. loc. cit.

(a) Vide Hippocr. aph. s. 6. n. 39 & 60. ac River. prax. med. ad initium capitis antea cit.

Quod ad curationem verò attinet, primò *rheumatismi* acuti generalis, uti antiquos leviter tantum perstrinxisse affectum hunc suprà demonstravimus, ita nihil ferè certi occurrit apud eos de medendi ratione. Auctor quidem libri *de affectionibus*, inter Hippocraticos numerati, ad capitis septimi partem de *arthritide* antea prolatam, sic praecipit. “ Huic confert, “ quâ parte dolor adest, refrigerantia admove, et quae in “ alvo sunt per clysteres aut balanum subducere; ac sorben- “ dum bibendumque exhibere quicquid tibi visum fuerit pro- “ futurum. Quum verò dolor remiserit (β), medicamentum “ catharticum bibendum dato, ac deinde serum coctum, aut “ lac asininum.” CELSUS nihil de hac re memoriae prodidit; neque multum apud caeteros reperitur Latinos, nisi quod cum cura *arthritidis* videtur confundi. GALENUS verò, ad locum, ex libro *de curandi viâ per sanguinis missionem*, suprà quoque memoratum, haecce scribit. “ Meritò igitur horum [$\rho\epsilon\upsilon\mu\alpha\tau\iota\kappa\omega\upsilon\nu\ \delta\iota\alpha\theta\acute{\epsilon}\sigma\epsilon\omega\nu$] curatio non exinanitionem habet pro pro- “ posito, sed totius corporis confirmationem. Initium tamen “ ipsos curandi fit à sanguinis detractio. Si verò vitiosa “ fuerint excrementa qualitate, purgationem etiam adhibe- “ mus: in quibus maxime corporibus, neutrius plenitudinis “ expectare oportet proprium *symptoma*, gravitatem nempe, “ ejus quae ut ad vires est, tensionem verò, ejus quae ut ad “ id quod infunditur.” Ex quo apparet, GALENUM mittendo sanguinem inchoasse curam, et, aliquando, alvum etiam purgando; haec autem non pro ipso remedio, sed ut praeparationem tantum habuisse, atque propositum ejus fuisse totum corpus confirmare: quâ ratione verò id faciendum sit, neque hîc, neque alibi, quod sciam, exposuit. Apud ARETAEUM ac reliquos Graecos ferme nihil invenitur, praeterquam quae tradidit PAULUS Aegineta (γ), haecque eadem propemodum cum

iis

(β) In omnibus ferè exemplaribus legitur $\epsilon\upsilon\eta$, quod alii interpretantur *intus fuerit*, alii *adsuerit*; $\alpha\upsilon\eta$ verò, *remiserit*, quod in Feurei habetur codice, videturque multo aptius et verborum sensui et sanae medicinae congruere, reponi mallet.

(γ) Lib. 3. cap. 78.

iis quae prodidit GALENUS. Ex eo autem aliisque veteribus, applicasse eos apparet, locis dolentibus, cataplasmatum varia genera, secundum diversos humores, quos morbum fingeant excitare. Neque scriptores Arabes, atque eorum sectatores, quicquam ferè novi addiderunt. Ex his tamen, JANUS Damascenus (δ), auctor seculi undecimi, vomitum quandoque initio molitum fuisse videtur. FRANCISCUS Pedemontanus, qui seculo quartodecimo supplementum scripsit operibus MESUES, capite secundo *de aegritudinibus juncturarum, rheumatismum* acutum, ut verisimile est, tractans, post factam *phlebotomiam* ex parte opposita, admove se ait nonnunquam sanguifugas juncturae dolenti, *si sanguinea fuerit materia, et ex toto cessaverit à fluxu.*

Sed morbus hic cum *arthritide* semper erat confusus; tandemque cum *catarrho* etiam, quod praecipuè fortè FERNELII debebatur auctoritati, asseverantis *arthritidem* originem suam solùm ducere ex humore, ab exterioribus capitis partibus in articulos delapso, atque ideo, in affectus ejus diversis generibus, ex quibus unum fuisse videtur *rheumatismus*, medicamenta extrinsecus capiti applicantis; donec BALLONIUS, qui FERNELIO sese in multis opposuit, sub exitu seculi sextidecimi, ut supra posuimus, ad morbum hunc explicandum incumbens, eum ab affectibus distinxit jam memoratis, nomenque *rheumatismi* indidit. Nihilominus tamen, de specie ejus acuta generali duntaxat loquitur, caeteras, ut videtur, ad *arthritidem* referens, praeter *lumbaginem* acutam, quam morbum vult sui generis esse, atque *pleuritidem dorsalem* ex HIPPOCRATE nominat. In illius curatione (ε) *phlebotomiae* largae saepeque repetitae introduxit usum, quum antea rarò vel parcè fuisse videtur adhibita. Clysteres commendat frequenter infundendos: cathartici autem ore sumendis, nisi cassi ac *lenientibus* quae omnino non improbat, interdicit. Remediis *paregoricis* usus est; ab his verò, quae ἀποκρουστικά vocantur, praesertim valentioribus,

(δ) Lib. 6. cap. 23.

(ε) Libro ejus antea cit. ad p. 279, 280 & 281.

lentioribus, abstinuit. “ Cornicula, ait, frequentia, et hiru-
 “ dines copiosae, habitui corporis applicitae, conferunt: sed,
 “ qui thermis ac decocto *ligni*, in dies uti voluerint, id nul-
 “ lo fecisse profectu.”

Talis medendi ratio in Galliâ, et ubique fere, postea invaluit, et hujusmodi fuit quâ usus est celebris SYDENHAMUS (Z). Hic enim quater vel saepius, si opus fuerit, mitti sanguinem, binis diebus, aut ternis interpositis, praecepit. *Fulapium* refrigerans et *incrassans* ad libitum bibendum praebeat, aut *emulsionem quatuor seminum frigidorum majorum*; atque parti dolenti cataplasma, ex albissimo pane ac lacte croco tincto, applicuit. Diebus à *phlebotomia* liberis, clysmum *laxativum*, veluti lac *saccharatum*, curavit injiciendum. Si verò aegri imbecillitas *venaesectionem* toties repetitam ferre non potuerit, tum, post secundam vel tertiam, lenia cathartica dedit diebus alternis sumenda, iisdemque noctibus *paregorica* ex *syrupo de meconio*, donec convalesceret. A medicamentis autem *anodynis* pronunciavit omnino temperandum esse, modò consilium fuerit in curatione sanguinis missionem solum adhibere, quum & confirmarent morbum, ut *phlebotomiâ* saepius opus sit quàm aliàs, et in statu morbi vix adferant levamentum. Sin his remediis non cesserit morbus, et aeger nullo modo exinaniri ob infirmitatem tolerare quiverit, medicamenta *antiscorbutica*; qualia *conserva cochleariae hortensis*, ac *lujulae*, exhibuit. Postea autem magnis observatis incommodis, quae de tractionem sanguinis tam frequentem subsequiebantur plerumque, alioque remedio intentus excogitando, sequentem reperit curandi viam, quae in juvenibus, atque iis qui temperantiùs vixerunt, vino non praeter modum dediti, *rheumatismum* acutum aequè feliciter, ait, ac altera illa operosior ratio, depellit. Aegrotum solo lactis sero per dies quatuor nutrit; postea, praeter serum, semel in die prandii loco similagineum dedit panem, donec penitus convalesceret; nisi quòd postremis diebus

(Z) Oper. edit. 3. cap. de rheumatism. p. 238, 239, 240. Epist. 1. responsor. prope finem, p. 282, 283, & 284. atque process. integ. cap. de rheumat.

diebus iterum panem sivit in coenam comedere. Symptomatis non ampliùs urgentibus, pullorum elixorum carnes, caeteraque leviora, concessit; tertio autem quoque die, solum lactis ferum, donec firmissima fuerit valetudo.

ETMULLERUS (η) in initio atque incremento morbi commendat *phlebotomiam*, non verò saepe repetitam; aitque, ejus vice cucurbitulas cum scarificatione (θ) optimè succedere. In principio quoque vomitum (ι) multum prodesse asseverat. Lumbricos terrestres, variis modis et extrinsecus et intrinsecus adhibitos, veluti summum laudat remedium; dicitque, vivum lumbricum loco dolenti impositum, citissimè cum doloris levamine extingui, atque alios novos semper applicandos esse, donec non ampliùs, aut saltem non tam citò, moriantur (κ). Multum utitur, quod et facit HOFFMANNUS (λ), lenioribus diaphoreticis ut medicamentis testaceis, *alcalinis fixis, oculis cancerum, antimonio diaphoretico*, &c. ac postea etiam volatilibus.

RICHARDUS MORTON aliam prorsus usurpavit rationem hunc affectum curandi. Missò semel vel bis sanguine, atque stomacho per vomitum, nonnunquam etiam alvo per clysmum, purgato, quamprimùm remissionem nactus sit febris, *corticis Peruviani* cum *opiat*is frequentes doses aegro prae-buit devorandas (μ). Praeterea (ν) decocta & ecligmata *pectoralia lubricantia*, et incrassantia, liberaliter praescripsit, etsi nulla urgens tussis adfuerit, aut dyspnoea.

Quin et alia adhuc nova via nuper tentata est, idque non sine prospero admodum successu. Primò detractò satis liberaliter

D

ter

(η) Oper. tom 2. p. 510 & 511. colleg. pract. cap. de scorbuto. *Rheumatismum* autem vocat *arthritidis vaga scorbutica*.

(θ) Hoffmannus ait, quòd cucurbitulae cum scarificatione locis dolentibus admotae, profundioribus etiam factis incisionibus, multo paucioris solito sanguinem eliciunt. Cap. suprà cit. § 11. curationis.

(ι) Idem admodum laudat Musgrave.

(κ) *Vermes terreni illiti*, inquit Plinius, *ne cervicis scapularumque nervi doleant, praestant*. Nat. hist. lib. 30. cap. 43.

(λ) Cap. jam cit. § 4.

(μ) Oper. med. tom. 1. lib. 3. cap. 11. hist. 1, 2, & 3. ac tom. 2. exerc. 1. cap. 9. hist. 12 & 22. et exerc. 2. cap. 9. hist. 10, 11, 12, 13, & 14.

(ν) Tom. 1. lib. 3. cap. 11. prope finem.

ter sanguine, alvus lotionem ducitur, si fuerit suppressa, & interdum, pro aegroti statu, vomitus elicitur. Dein sudor per medicamenta evocatur, quae eum minimo movent cum calore, qualis est *spiritus mindereri* in *pharmacopoeia* Edinburgensi, aut alia *sudorifica* aceto temperata, simulque aegrum multâ veste operiendo, atque potûs calidi, veluti feri lactis vinolenti vel *acetosi*, copiam praebendo. Haec sudatio tamdiu assiduè, vel saltem cum intermissionibus quàm brevissimis, donec dolores desinant, continuatur: hoc autem citiùs fit, quàm per sanguinis missiones, neque adeò hominem infirmat; quum post sanguinolentam illam curationem, qui liberati sunt *rheumatismo*, aliquando in tabem (o) incidant, aut *nervorum imbecillitatem*, saepeque diu postea se moribundos esse opinentur.

Si *rheumatismo* huic malè medeatur, vel per purgationes alvi ineptas, vel usum imprudentem medicamentorum reprimentium, sicuti *spiritus vini camphorati*, vel aliter exaspereatur morbus, observatum est (π) quòd *hemiplegia*, *apoplexia*, *phrenitis*, *peripneumonia*, *asthma*, *colica*, *nephritis*, aut *hydrops*, nonnunquam superveniunt, aegrumque ut plurimùm è medio tollunt.

Rheumatismi acuti generalis curatione confectâ atque absolutâ, quum et hunc praecipuè tractare institutum erat, et ultra hujus generis opusculi fines duceret, si de morbi ejus omni specie plenè atque cumulatè dicerem, pauca generaliter duntaxat de cura *rheumatismi* longi, sive qui sine febre est, proponam. Ubi igitur uni loco inhaerescit dolor, factâ *phlebotomiâ*, inungere convenit balsamis *anodynis*, aut *vesicatorium* emplastrum parti superinjacere. Eidem quoque utilissimè admoventur hirudines, vel cucurbitulae (ρ) cum ferro. Si autem dolori nulla certa sedes sit, sed huc illuc vagetur, sudorem movere expedit medicamentis, sicuti gummi *guajaci* cum sale cornu cervi. Commodissimum etiam est urinam citare; quod, alvo priùs purgato aliquoties per lene catharticum, fieri licet, bis die

(o) Morton. oper. cap. ultimò cit.

(π) Alex. Pascoli De homine, &c. lib. 3. § 3. cap. 5.

(ρ) Has commendat Celsus, lib. 4. cap. 23.

die cochleare devorando feminis sinapi integri, decoctumque radicis *bardanae* liberaliter bibendo. Efficax remedium est, saponis optimi unciam quotidie sumere. Nec non herbae *antiscorbuticae* auxilio sunt. Quibusdam vomere prodest ex *turpetho minerali*: aliis fontium medicamentorum sulphureorum potatio, iisque lavari salutare est. Neque in aqua communi tepida desidere est alienum. Si verò morbus vetustus factus est, aliisque resistit remediis, *mercurius* moderatè exhibitus, ut levis excitetur *salivatio*, optimè succurrit.

Jamque ea exsecutus, quæ dicere habui de hujus morbi historiâ, sive quae de ejus causis *remotis*, *symptomatis*, *diagnosi*, *prognosi* atque cura, fuerunt adhuc observata, de *proximis* causis, seu *theoria*, tradam quaedam, quae in hunc locum distuli, ut certiora minùs certis, his scilicet per illa inveniendis, praeccederent. Neque haec omnino praetermittenda esse duxi; propterea quòd tam fusè particulatimque exponi nequeunt praecepta atque observationes, quin saepissimè occurrent casus, qui non comprehenduntur illis, ideoque aliud quid requirunt medentem dirigere, et quia ^{quæ} hae conjecturae, à *theoria* ^{haec} suppeditatae, ^{practicae} postea confirmatae ab experientia, certis observationibus subjungi queunt. Itaque haec quae sequuntur pro conjecturalibus tantùm haberi velim, ex quibus tamen proprio usui applicatis, boni fortè nonnihil acquiri posse.

Ex tempestatibus igitur, quibus plerumque infestat *rheumatismus*, caeterisque ejus causis, praecipuè deberi videtur suppressae *perspirationi cutaneae*, humidorum copiam, antea etiam magnam (s), adaugenti, ac simplici frigoris effectui, quo, *vasis* externis constrictis, interiores rami ex iisdem ac illi truncis derivati, plus recipere coguntur.

Per humorum enim multitudinem *vasa* maximè distenduntur, et imprimis quæ pertinent ad mûsculos, partim ob propinquitatem iis quae obstruuntur aut arctantur in cute, partimque

(s) Ubi praegressa exinanitio *praedisponens* causa est, per effectum suum minuendae *perspirationis* videtur agere.

que fortè propter *vasorum* illorum in quibusdam hominibus naturalem, reliquorum ratione, debilitatem.

Ex *vasorum* nimia distentione, difficiliùs propellentur humores, pronique ad stagnandum lentescunt, ac febris, à prioribus orta obstructionibus, ope hujus lentitiae, augebit eas, et in propagando ad proximos musculos juvabit.

Quum *tendines* et *aponeuroses*, acutissimè sensiles sunt, eorum canalium distentus magnum excitabit dolorem, praesertim si humores acres sint, ut BAYNARDI experimentum suprà memoratum videretur indicare (τ).

Hic acer *tendinum* et *aponeurosium* sensus causa potest esse dolorum subitae ex alio in alium locum migrationis, propter *vasa* sua adeò facilè irritabilia, ut in contractionem excitentur tam fortem, quæ vim ea obstruentem vel dilatantem superet. At materiâ istâ repulsâ in magna *vasa*, fatisque spatii non ibi inveniēte, haec ab illâ expedire sese, alióque mittere nitentur; quumque canales, è quibus modò egressa est, manebunt probabiliter aliquamdiu contracti, eos haud valebit iterum intrare, sed vel ipsa, vel humorum similis portio, in quodcunque membrum tunc recipere aptissimum est immittetur. Hoc evenit esse aliùs loci *tendo*, aut *aponeurosis*, ex magnitudine, ut verisimile est, *vasorum* suorum, redundantis *serosae* materiae particulis convenientissimâ. Sed si medicamenta reprimētia, ante factam exinanitionem, admoveantur, ita ut dolor ex alio expellatur in alium articulum irritando & confirmando eos, non mirum videtur, quòd appellitur nonnunquam materia ad partes interiores, ut juveni cuidam novi accidisse, qui *spiritum vini camphoratum* applicando, semper quocunque accessit dolor, *hemiplegiam* sibi mortiferam induxit.

⁺ eumque semper ex altero in alterum membrum pellendo,

Propter multitudinem humidorum, *vasorumque* distentionem, quaedam horum in *membranam cellulosa*, suos humores emittent

(τ) Musgrave ait, serum sanguinis *rheumatismo* laborantium, *syrupo* violarum admixtum, virescere, & cum *mercurio sublimato corrosivo* albissimum deponere concretum; et haec quidem ita fieri expertus sum, sed eadem prorsus accidebant, ubi serum sani sanguinis adhibebatur.

mittent (v), ibique efficient tumorem, qui, si ulli ex suis canalibus rubro sanguine, per compressionem aut aliter, obturentur, erit ruber. At siquidem haec *vasa* minùs sensilia et *contractilia* sunt quàm illa, difficiliùs suo onerè liberabuntur, ac, postquam illa expediverunt sese, obstructa manebunt.

Causa verò quare in hoc morbo rarissimè suppurent tumores, haec esse videtur; quòd suppuratio ex *cellulosae membranae vasis* per sanguinis rubras praecipuè particulas obstructis oritur, quum in *rheumatismo*, ea, quae ad *tendines* et *aponeuroses* pertinent, afficiuntur praesertim, atque infunditur *serosa* duntaxat materia in *membranam cellulosa*m, sique ulla ex huius *vasculis* rubro sanguine obturentur, apparent adeo pauca esse, ut rarò excitent suppurationem, etsi id aliquando in hominibus admodum *plethoricis* efficiant.

Quòd pellicula super sanguinem *rheumaticum* crassior sit, sed mollior, quàm in quibusdam aliis morbis *inflammatoriis*, magis generali inflammationi, febrique interim remissiori, videtur deberi.

Cur autem denique febris ac dolores noctu ut plurimùm intenduntur, causae est, ut verisimile videtur, noctis, suprà quàm quae diei est, frigiditas, *perspirationem* imminuens.

Ex iis quae dicta sunt apparet, materià nullà specificà, malignà, absorptà per foramina cutis, pro eo quod facit morbum, ponere opus esse. -ndâ

Neque ullo modo probabilem esse sententiam CLOPTONI HAVERS, de acida caeterisque *acrimoniis*, quas in *rheumatismo* opinatur nasci, et quibus diversas curationes pro humorum differentia praescribit. Nec *mucaginosae* illae *glandulae*, in quibus statuit sedem morbi, reverà existere videntur.

Siquidem muscoli ducendo spiritui destinati, saepe in hoc affectu affliguntur, atque ita spirandi accedit difficultas, nonne apparet ineptum esse plerumque, *pectoralia lubricantia* et *incrassantia* exhibere?

(v) Vid. Simson. Dissertation. 3. § 36.

